

Kā mācīšanās grupas savas profesionālās darbības izpētei palīdz uzlabot skolotāju praksi?

Jeļena Volkinšteine

Latvijas Universitāte

„DABASZINĀTNES UN MATEMĀTIKA SKOLĀ EFEKTĪVI UN RADOŠI”
Dabaszinātņu un matemātikas skolotāju konference 2017. gada 28. augustā, Rīgā

Profesionālās pilnveides efektivitātes aspekti

- skolotāju **ilglaicīga sadarbība**, pētot mācību procesu un diskutējot par to;
- **daudzveidīgas aktivitātes** (teorija, diskusija, plānošana, eksperimentēšana, refleksija u.c.);
- saistība ar dalībnieku **reālo pieredzi** darbā klasē;
- fokuss uz skolotāju izvēlēto problēmjasutājumu;
- skolotāju ārējais **atbalsts**.

(Darling-Hammond et al., 2009; Corcoran, McVay & Riordan, 2003; Goldberg, 2002; Rice, 2001; Loucks-Horsley & Matsumoto, 1999; Richardson, 1998; French, 1997)

Profesionālās darbības izpēte

(angl. *Action Research*)

- skolotāja profesionālās pilnveides veids, kas balstās uz skolotāja **refleksiju un darbību, kā uzlabot savu praksi:** mācību procesu un skolēnu sasniegumus;
- sniedz iespēju skolotājiem kritiski pārdomāt savu praksi, **mainīt savu domāšanu un praksi.**

(Cain & Harris, 2013; Hodgson, Benson & Brack, 2013)

Skolotāju mācīšanās grupa

- neliela skolotāju grupa, kurā dalībniekus apvieno kopīga ideja, vajadzības vai mērķi, sasniegt kurus palīdz darbs grupā.
- 2011. gadā pirmo reizi Latvijā tika organizētas mācīšanās grupas savas profesionālās darbības izpētei.

Profesionālās darbības izpētes iemesli

- lai veicinātu personisko un profesionālo izaugsmi;
- lai uzlabotu skolēnu mācīšanos;
- lai saņemtu informāciju par savu profesionālo darbību;
- lai risinātu problēmu u.c..

(Taber, 2007; Truesdale, 2003; Johnson, 1995; Osterman & Kottkamp, 1993)

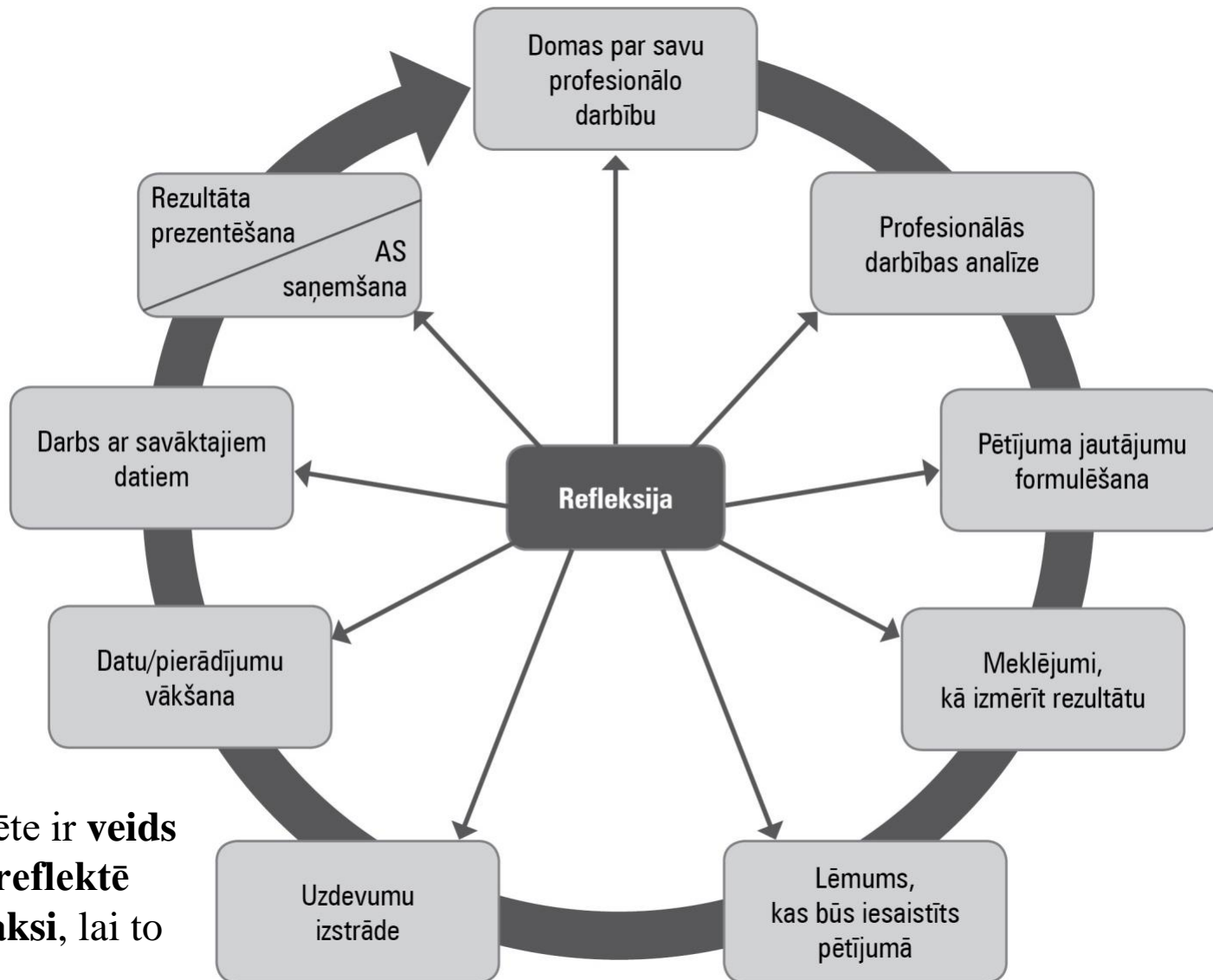
Savas profesionālās darbības izpētes galvenā ideja

- Es esmu centrālā persona savas darbības pētīšanā.
- Es uzdošu jautājumu par reālu problēmu un ceru panākt risinājumu.
- Es sāku no vietas, kur es esmu.
- Es cenšos panākt stāvokļa uzlabošanos.

(Hodgson, Benson & Brack, 2013;
McNiff, Lomax & Whitehead, 1996)

Skolotāju profesionālās darbības izpētes cikls

Darbības izpēte ir **veids kā pētnieks reflektē par savu praksi, lai to uzlabotu.**

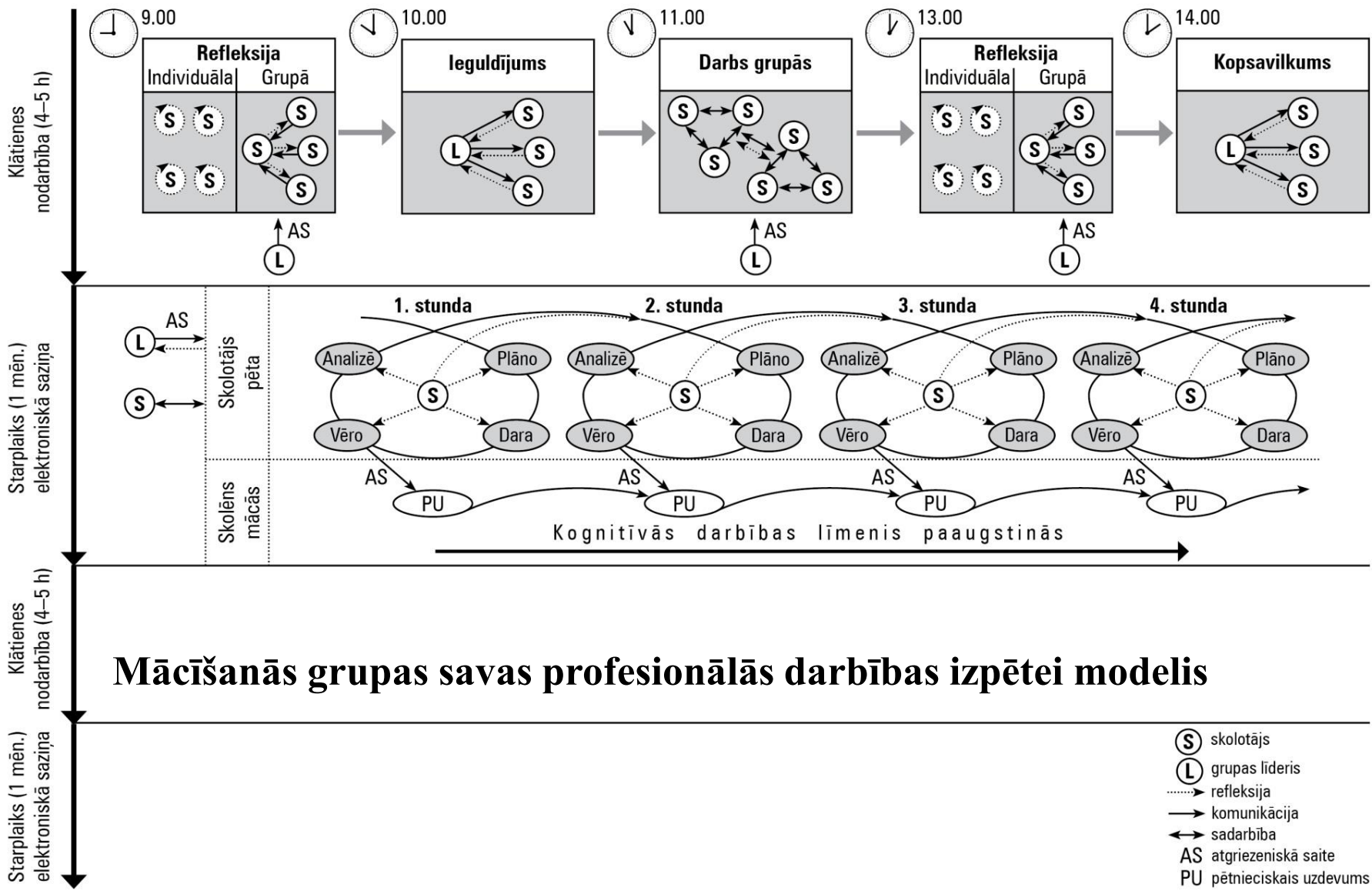
Organizējot mācīšanās grupu, jāņem vērā

- Dalībnieku raksturojums
- Dalībnieku skaits
- Neformālā vide
- Psiholoģiskā vide
- Skolotāju motivācija
- Līdera loma

Daugavpils ķīmijas skolotāju mācīšanās grupa savas profesionālās darbības izpētei un skolēnu pētnieciskās mācīšanās uzlabošanai
(2012 - 2013)

Skolotāju mācīšanās grupa

Skolotāji par darbu mācīšanās grupā

(izvilkumi no skolotāju anketām, intervijas u.c.)

- *Mainījās mana pieeja mācībām.*
- *Aktivizējas mana domāšana, bija daudz momentu par ko es nebiju aizdomājies.*
- *Tagad man ir **stratēģija**, kā organizēt skolēnu mācīšanos par analīzes, secināšanas un izvērtēšanas daļu.*
- *Nākama diena pēc nodarbības visu laiku domāju par mācīšanās grupu – tik daudz **pozitīvo emociju saņemu**, priecājos, ka citi doma līdzīgi.*

- *Labā pieredze. Esmu pēc daba praktiķe. Varu realizēt gatavu ideju. Tagad pašai idejas jāģenerē un jāanalizē.*

- *No sākuma es biju pavisam zaļš gurķis, tagad varu atļauties vairāk, nākamajā gadā plānoju turpināt ar citiem skolēniem. Šobrīd es jūtos labi, nav šaubas.*
- *Var uzdrīkstēties. Vienam ir grūti malties pa savām dzirnavām. Ieguvu drosmi.*
- *Daudz guvu savai profesionālajai pilnveidei. Šajā gadā izdarīju tik daudz, cik 5 gadu laikā – pateicoties grupai.*

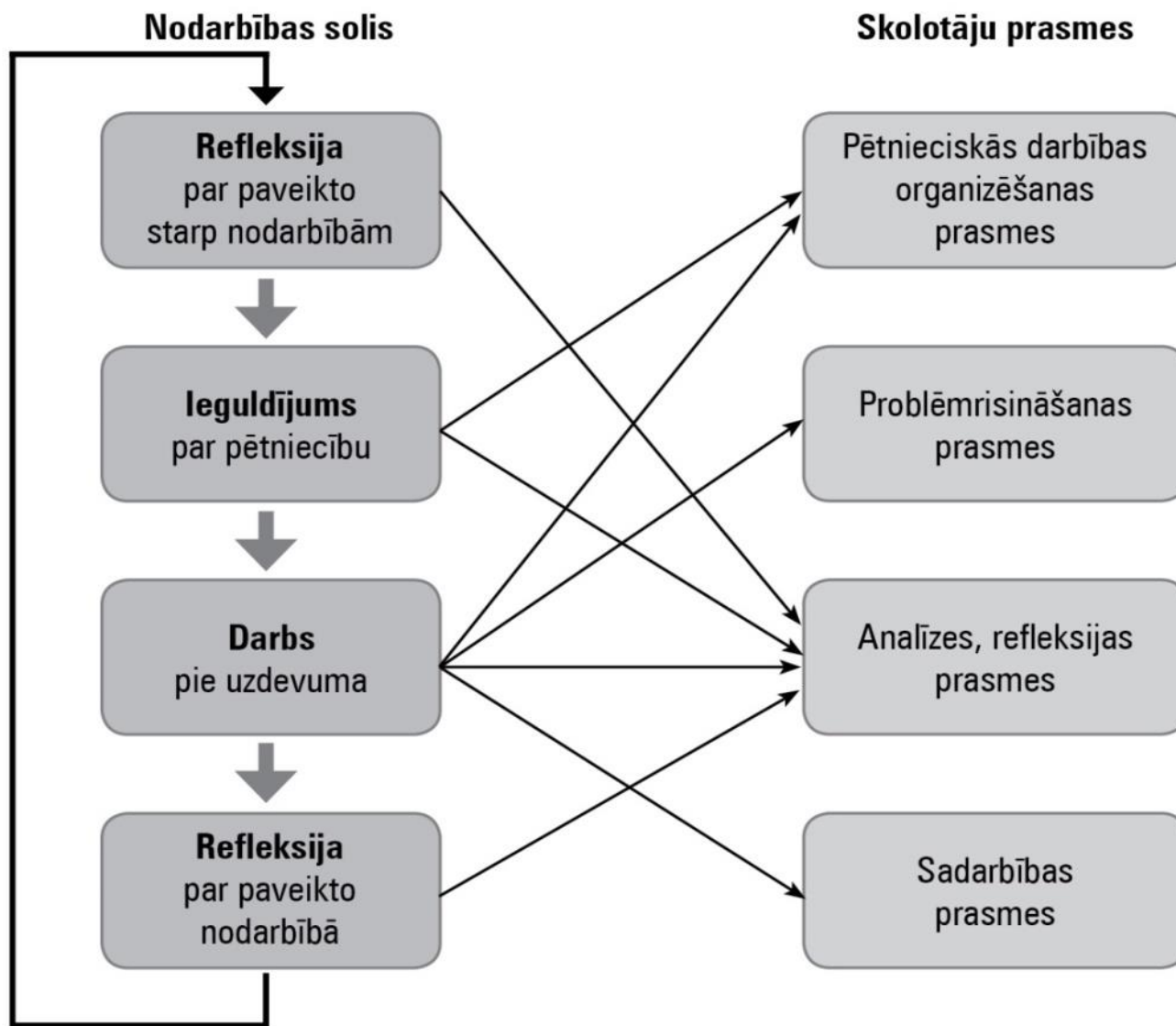
Skolotāji par skolēniem

(izvilkumi no skolotāju anketām, intervijas)

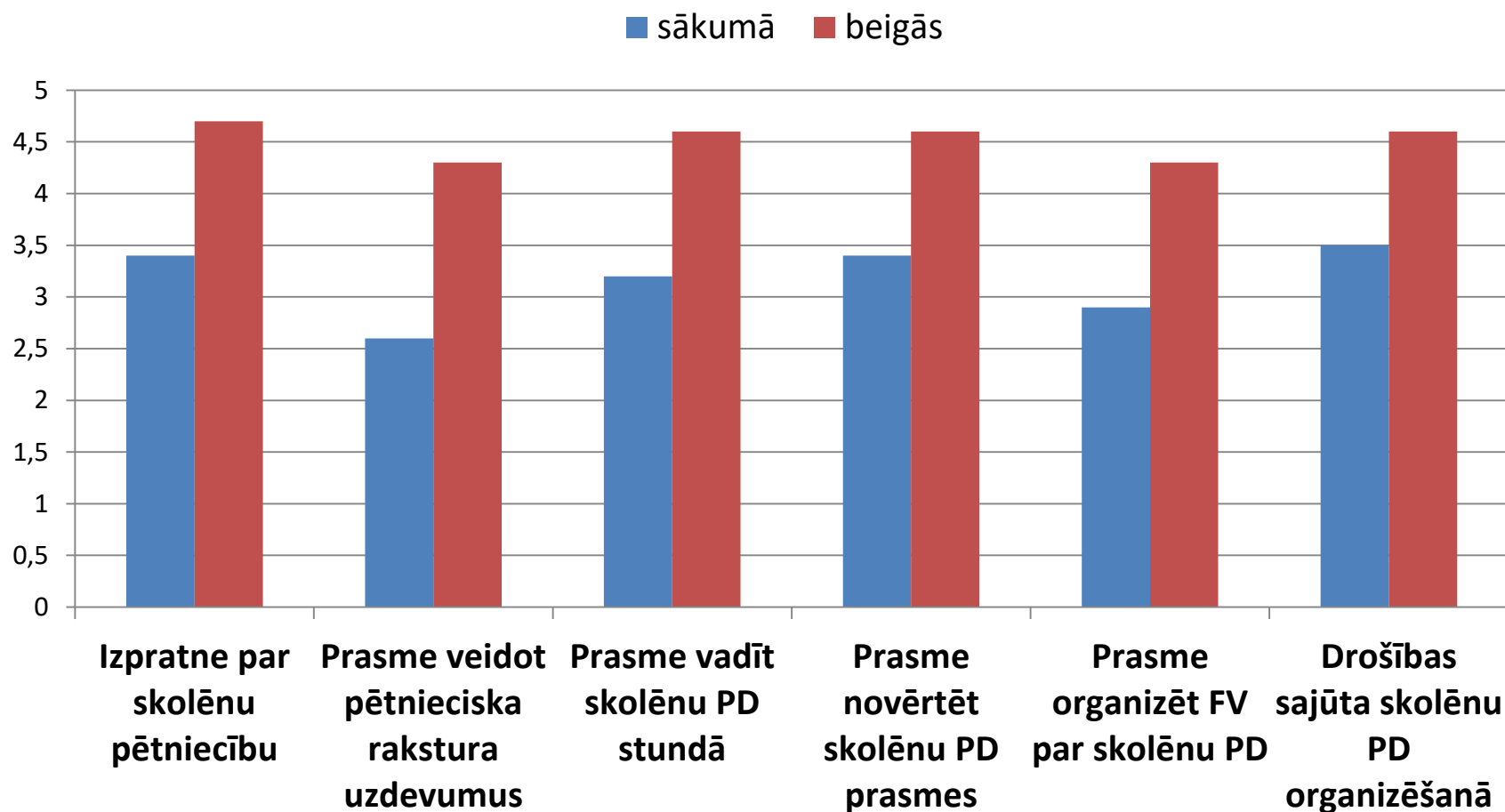
- *Skolēni gaida, kad vēl būs tādi uzdevumi!*
- *Skolēniem izmainījusies attieksme pret priekšmetu – visi strādā ar centieniem.*
- *Darba gaita tagad arī izdodas labāk! Var redzēt, ka skolēni sadarbojas. Man ir prieks, ka skolēni, kuri parasti ņaudēja, nesaprata un kuriem nepatika, tagad strādā ar prieku un viņam patīk!*

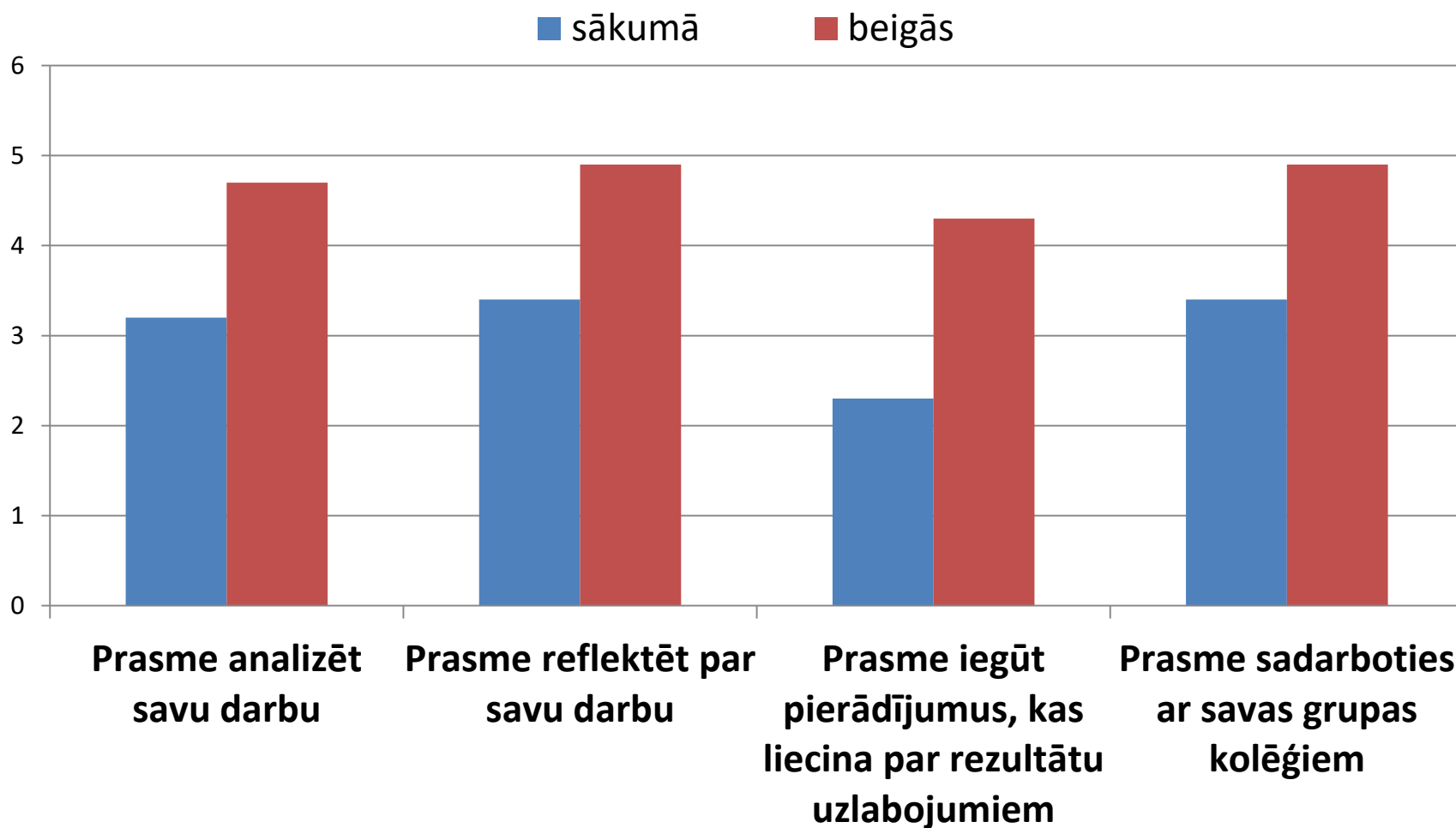
Nodarbības soļu saistība ar skolotāju prasmēm

Mācīšanās grupas skolotāju prasmju organizēt skolēnu PD pašnovērtējums

Mācīšanās grupas skolotāju prasmju organizēt skolēnu PD pašnovērtējums

Secinājumi

Darbs mācīšanās grupā savas profesionālās darbības izpētei palīdz skolotājiem

1. **uzlabot daudzveidīgas prasmes**, kas veido kompetenci organizēt skolēnu pētniecisko darbību:

- prasmes skolēnu pētnieciskās darbības organizēšanā;
- prasmi analizēt savu darbu;
- prasmi reflektēt par savu darbu;
- prasmi sadarboties ar grupas kolēģiem;

2. **uzlabot skolotāju pētnieciskās mācīšanās praksi**:

- ievērojama tendence skolēnu sasniegumu pētnieciskajā darbībā izaugsmei;
- izmainījās skolēnu attieksme pret mācību priekšmetu;
- palielinājās skolēnu interese un vēlme mācīties.

Paldies par uzmanību!

jelena.volkinsteine@lu.lv

Skolēnu pētniecisko prasmju uzlabojums skolotāja savas profesionālās darbības izpētes rezultātā

Skolēnu PD prasmes	PP vai hipotēzes izvirzīšana un formulēšana				Eksperimenta plānošana		Novērošana, pierakstīšana	Datu analīze, izvērtēšana un secināšana		
Skolotāju skaits	4				2		1	3		
Skolēnu skaits klasē	21	21	24	24	18	18	24	6	23	21
Sniegums sākumā, %	33	45	46	29	44	31	27	33	30	40
Apguves līmenis sākumā	n	p	p	n	p	n	n	n	n	p
Sniegums beigās, %	74	79	73	67	72	67	69	72	70	78
Apguves līmenis beigās	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o
Uzlabojums, %	41	34	27	38	28	36	42	39	40	38

Organizējot mācīšanās grupu, jāņem vērā

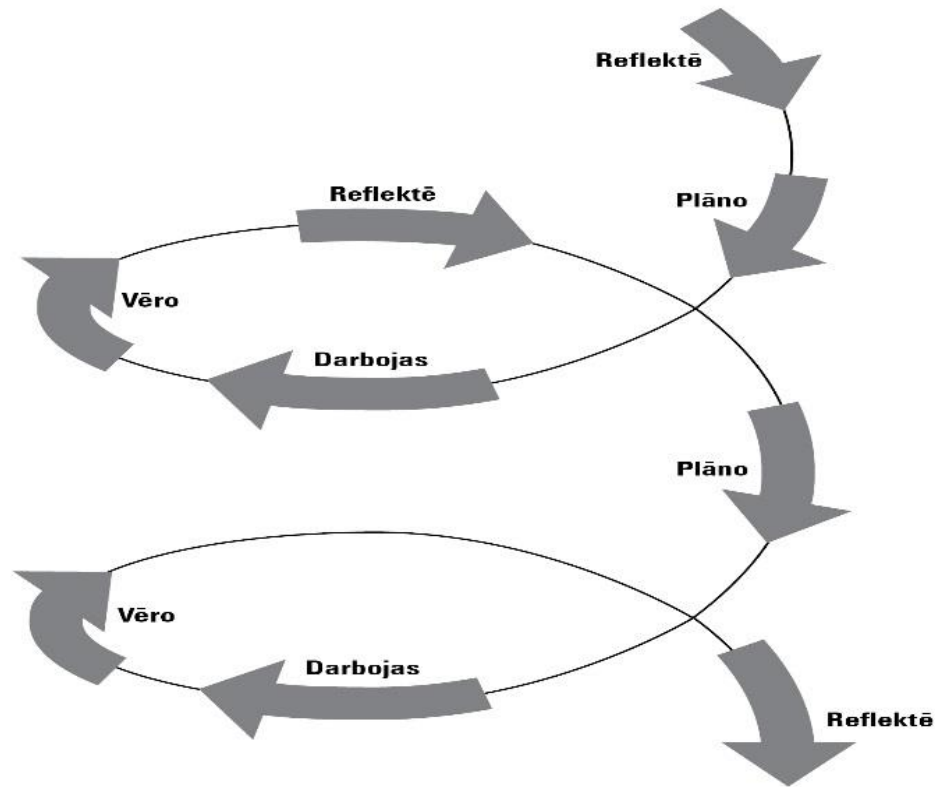
- **Dalībnieku raksturojums:** izglītība, mācību priekšmets, darba pieredze, vajadzības u.c.

Mācīšanās grupā var strādāt gan viena priekšmeta skolotāji, gan skolotāji, kas māca dažādus priekšmetus, grupas dalībniekiem var būt vienotas vajadzības, piemēram, kā uzlabot pētniecībā balstītu mācību procesu, vai tie var pētīt dažādus profesionālās darbības jautājumus. Organizējot grupas darbu, svarīgi, vai skolotājiem ir pieredze pētīt savu profesionālo darbību, vai viņiem ir attīstīta prasme reflektēt, vai ir izpratne un pieredze par pētāmo tēmu, no tā var mainīties nodarbību saturs. Piemēram, ja dalībniekiem trūkst zināšanas un izpratnes par skolēnu pētnieciskās darbības organizēšanu, tad nodarbības posmā „Ieguldījums” nepieciešams palielināt laiku šo jautājumu loku izskatīšanai.

- **Dalībnieku skaits** grupā arī ir svarīgs, jo refleksija, kas notiek lielas grupas nodarbībā sākumā un beigās prasa daudz laika, piemēram, ja katrs dalībnieks reflektē 4 minūtes un ja dalībnieku skaits ir 10, tad tikai viens refleksijas cikls aizņem 40 minūtes.
- Mācīšanās grupas darbību ietekmē arī citi faktori, kas jāņem vērā, organizējot mācīšanās grupas darbību:
 - **Neformālā vide.** Vēlams, lai mācības grupā notiktu neformālā vidē, jo tās nav tradicionālo profesionālās pilnveides kursu nodarbības, telpās, kur nenotiek mācību stundas. Svarīgi, lai galdi tiktu sakārtoti aplī, bet vajadzības gadījumā vārētu strādāt arī mazās grupiņās.
 - **Psiholoģiskā vide.** Tikai draudzīgā, atvērtā vidē, kad katrs skolotājs jūt kolēģu un grupas līdera atbalstu, ir iespējams radoši un produktīvi strādāt.
 - **Skolotāju motivācija.** Grupas veiksmīgai darbībai svarīgi, lai skolotāji brīvprātīgi izvēlētos tajā piedalīties, nevis pēc administrācijas pavēles.
 - **Līdera loma.** Par līderi var kļūt cilvēks, kuram ir izpratne un pieredze par profesionālās darbības izpēti un kurš ir speciālists skolēnu pētnieciskās darbības organizēšanās jautājumos. Līderim ir konsultatīva loma, tomēr tieši līderis virza sarunu, seko tam, lai tā būtu konstruktīva, lai dalībnieki nebaidās skaļi izteikt savas domas. Ja grupa (grupas dalībnieks) izdara aplamu secinājumu, tad grupas līderis ar daudzveidīgiem jautājumiem palīdz grupai pašai nonākt pie risinājuma vai pareiza secinājuma. Grupas līderis pievērš uzmanību tam, lai „vairotos” skolotāju veiksmes stāsti, jo arī tiem ir īpaša loma pozitīvas gaisotnes veidošanā. Tādā veidā līderis veicina skolotāju pozitīvās emocijas par pašu mācīšanās procesu, drošības sajūtu un pārliecību, ka es arī varu.

Darbības izpētes modelis

(Pēc Kemmis & McTaggart, 1988)

Darbības izpēte ir **veids kā pētnieks
reflektē par savu praksi, lai to uzlabotu.**

(Carr & Kemmis, 1986)